

ธำนิษฐ์ ชื่นใจ

ลงรักปิดทอง-ลายรดน้ำ

“ งานลายรดน้ำใกล้จะสูญหายไปตามกาลเวลา หากไม่ได้รับความสนใจจาก
เยาวชนคนรุ่นใหม่ ผมจึงตั้งมั่นที่จะถ่ายทอดความรู้ที่มีในขณะยังพอมีกำลัง
เพื่อให้งานลายรดน้ำอยู่ในสังคมให้ได้อย่างยาวนานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ”

ศิลปหัตถกรรมงาน “ลายรดน้ำ” ถือเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทยแขนงหนึ่งที่มีมาแต่โบราณ พบเห็นได้มากตามศาสนสถานบริเวณอุโบสถ ประตู่ หน้าต่างวัด ตู้อพระไตรปิฎก ตู้อพระธรรม คัมภีร์ต่างๆ ด้วยลวดลายที่มีความวิจิตรสวยงามในแบบฉบับเฉพาะงานลายรดน้ำที่ช่างฝีมือบรรจงสร้างสรรค์ขึ้นงานด้วยความประณีต ด้วยการรดน้ำลงไปในแผ่นทองคำเปลวให้เกิดลายตามที่มีการวาดลายไว้เบื้องต้นให้ปรากฏเป็นลวดลายสีทองที่ได้จากทองคำเปลวติดกับสีดำที่ได้จากยางรักได้อย่างงดงาม ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์งานหัตถกรรมลายรดน้ำที่ทรงคุณค่าที่กว่าจะสำเร็จเป็นชิ้นงานต้องผ่านกระบวนการทำที่มีขั้นตอนละเอียดจากความชำนาญและประสบการณ์ของช่างฝีมือเป็นสำคัญ

งานลายรดน้ำจึงถือเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนความงดงามของศิลปวัฒนธรรมในสมัยอดีตได้เป็นอย่างดี เป็นจิตรกรรมไทยแขนงหนึ่งที่มีความสำคัญของชาติมาอย่างช้านาน เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปวัฒนธรรมในยุคสมัยนั้นๆ ผ่านลวดลายที่สร้างสรรค์ลงบนลายรดน้ำ

ทวารบาลสายรดน้ำ

การอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญา

นายธำนิษฐ์ ชื่นใจ เป็นช่างฝีมือชาวเพชรบุรีที่มีความชำนาญการทำลายรดน้ำ เป็นหนึ่งในงานช่างสิบหมู่ที่นับวันจะหาผู้สืบทอดงานแขนงนี้ได้ยากในปัจจุบัน นายธำนิษฐ์มีความสนใจและชื่นชอบในงานศิลปะแขนงนี้มาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ได้เลือกศึกษาการเขียนลายไทยและลายรดน้ำจากโรงเรียนเพาะช่าง สัมผัสทั้งความรู้และทักษะฝีมือจนมีความชำนาญ ในการเขียนลวดลายให้ปรากฏเป็นลวดลายสีทองด้วยวิธีปิดทองคำเปลวแล้วรดน้ำลงไป เมื่อเช็ดออกจะเกิดเป็นลวดลายอันวิจิตรงดงาม ซึ่งในขณะนั้นยังขาดแคลนช่างฝีมือในงานประเภทนี้อยู่มากทำให้นายธำนิษฐ์มีความตั้งใจที่จะยึดการทำลายรดน้ำให้เป็นอาชีพหลักของตนเอง และกระจ่ายงานฝีมือการทำลายรดน้ำให้เป็นที่แพร่หลายออกไป ทั้งยังมีแนวความคิดที่จะให้ชาวบ้านในชุมชนหันมาทำงานลายรดน้ำอย่างจริงจังจนสามารถยึดเป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้เลี้ยงชีพต่อไป

นายธำนิษฐ์มุ่งมั่นฝึกฝนฝีมือด้านการทำลายรดน้ำอย่างจริงจังจนมีทักษะฝีมือและความชำนาญตั้งแต่การเขียนลายสามารถสร้างสรรค์งานลายรดน้ำที่มีความละเอียด วิจิตรและโดดเด่นและยังคงดำรงสืบทอดงานแขนงนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 30 ปีมาแล้ว

จานลายรดน้ำ (ลายลิงกินผึ้ง)

ภูมิปัญญาที่สะท้อนทักษะฝีมือเชิงช่าง

ทักษะฝีมือที่สะท้อนความชำนาญในการทำงาน “ลายรดน้ำ” ของนายธำนิทร์อยู่ที่กระบวนการวาดลวดลายด้วยน้ำยาหารดาล นิยมวาดเป็นลวดลายรามเกียรติ์ และลวดลายวรรณคดีไทย การเขียนลายด้วยเส้นที่คมชัด เชิดชิ้นงานด้วยยางรัก ก่อนจะปิดทองคำเปลวให้ทั่วชิ้นงานแล้วค่อยใช้น้ำรดและถูเบาๆ เพื่อชะล้างทองส่วนเกินออกเพื่อให้ปรากฏลวดลายสีทองที่ได้จากทองคำเปลวโดดเด่นตัดกับสีดำที่ได้จากยางรัก ผลงานลายรดน้ำของนายธำนิทร์ทุกชิ้นมีความสวยงามสะดุดตา

การเขียนลายรดน้ำนั้นจะต้องใช้ทักษะเชิงช่างในการเขียนงานลวดลายด้วยน้ำยาหารดาล เขียนรายละเอียดของภาพถมพื้นที่ในส่วนที่ไม่ต้องการให้ทองคำเปลวติด แล้วจึงนำไปลงรัก ปิดทองคำเปลวลงไปบนชิ้นงาน กดทองคำเปลวให้แน่นจนทั่วจึงนำไปรดน้ำ คือ การล้างเอาน้ำยาหารดาลที่เขียนและถมพื้นไว้ออก คงเหลือทองคำเปลวที่อยู่บนพื้นรักติดเป็นลวดลายหรือภาพต่างๆ ตามที่เขียนไว้เรียกสั้นๆ ว่า “ลายรดน้ำ”

งานเขียนลายรดน้ำเป็นงานศิลปะที่ผสมผสานกันระหว่างงานฝีมือ และเทคนิคในการสร้างสรรคงานที่ซับซ้อน กว่าจะได้ชิ้นงาน จะต้องผ่านกระบวนการทำที่มีขั้นตอน และแบบแผนปฏิบัติ ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญและประสบการณ์ของช่างเป็นสำคัญ

นายธำนิทร์นับเป็นช่างฝีมือที่ได้นำภูมิปัญญาและเทคนิคเชิงช่างมาใช้ในการทำงาน “ลายรดน้ำ” ทุกชิ้นงานด้วยการใช้ความอดทน สมาธิ และความตั้งใจ โดยมุ่งเน้นงานอนุรักษ์ด้วยการคงกระบวนการดั้งเดิมในการทำลายรดน้ำทุกขั้นตอน ทั้งขั้นตอนของการวาดลวดลายให้เหมาะสมกับภาชนะ วัสดุหรือสิ่งที่ต้องการทำงานลายรดน้ำ การเชิดชิ้นงานด้วยยางรักอย่างละเอียดบรรจง และขั้นตอนสุดท้ายด้วยการปิดทองคำเปลว จากนั้นจึงใช้น้ำรดและถูอย่างเบามือ จึงทำให้งานลายรดน้ำของนายธำนิทร์มีความงามอันเกิดจากทักษะฝีมือเชิงช่างขั้นสูงเฉพาะตัวที่หาช่างฝีมือเลียนแบบได้ยาก

ทวารบาลลายรดน้ำ (ลายหนุมานแบก)

เอกลักษณ์ผลงานที่โดดเด่น

นายธำนิทรใช้เทคนิคกระบวนการเขียนลายรดน้ำที่มีความเฉพาะตัว ด้วยการวิเคราะห์ลวดลายให้เหมาะสมกับโครงสร้างของชิ้นงานแต่ละชิ้น แล้วจึงค่อยออกแบบลวดลายลงบนโครงสร้างของชิ้นงาน ด้วยการวาดร่างเส้นลายที่คมชัด ประกอบกับเลือกใช้ทองคำเปลวคุณภาพดี จึงทำให้ลายรดน้ำปรากฏสีทองเหลืองอร่ามมีความวิจิตรสวยงาม งานลายรดน้ำของนายธำนิทรจึงมีความละเอียดที่แตกต่างจากงานลายรดน้ำโดยทั่วไป ผลงานลายรดน้ำฝีมือนายธำนิทรอันเป็นที่ประจักษ์ปรากฏอยู่มากมาย โดยเฉพาะผลงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ผลงานลายรดน้ำบานประตู หน้าต่างโบสถ์วิหาร ศาลาการเปรียญ ที่วัดหลายแห่ง

ด้วยความพิถีพิถันในทุกขั้นตอน นายธำนิทรจึงต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างสรรค์ผลงานที่ยาวนาน เนื่องจากทุกขั้นตอนต้องใช้ทั้งสมาธิและความมุ่งมั่นอดทน ด้วยทักษะฝีมือที่นายธำนิทรถูกสั่งสมมาตั้งแต่เด็กๆ จึงทำให้ผลงานทุกชิ้นเป็นที่ประจักษ์จนทำให้ชาวจังหวัดเพชรบุรียกย่องให้เป็นหนึ่งในสุดยอดช่างลายรดน้ำประจำจังหวัดเพชรบุรี

ก้อนหินทับกระดาดลายรดน้ำ (ลายเทพบุตร-เทพธิดา)

การถ่ายทอดความรู้และการพัฒนาผลงาน

นายธำนิษฐ์ ยังคงสร้างสรรค์ผลงาน เขียนลายรดน้ำและร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชนและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยมีกระบวนการสอนเฉพาะที่เกิดจากแนวความคิดของนายธำนิษฐ์เอง ด้วยการใช้รักเทียมในการเขียนลายรดน้ำ ซึ่งช่วยลดความยุ่งยากและลดทอนเวลาได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังฝึกเขียนได้ง่ายกว่าการใช้รักจริง หลีกเลี่ยงการแพ้ยรักได้อีกทาง

นายธำนิษฐ์ยังใช้กระบวนการทางความคิดที่ว่า ควรให้ผู้ฝึกฝนในระยะเริ่มแรกได้เริ่มลงมือทำชิ้นงานลายรดน้ำจากรักเทียมซึ่งถือว่าเป็นกรรมวิธีที่ง่ายกว่าการใช้รักจริง หากเมื่อผู้ฝึกเกิดความชำนาญมากขึ้นจึงค่อยลงมือใช้รักจริงในการทำลายรดน้ำต่อไป ซึ่งถือเป็นกระบวนการทางความคิดที่ต้องการให้ผู้ฝึกได้เริ่มทำชิ้นงานที่ง่ายก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการที่ยากขึ้น เพื่อไม่ให้ผู้ฝึกถอดใจจากการฝึกหัดการทำงานลายรดน้ำตั้งแต่ขั้นเริ่มต้น นับว่าเป็นวิธีการที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคนิคเชิงช่างให้กับคนรุ่นใหม่ได้ง่ายขึ้นอีกทางหนึ่ง

นายธนาธิปต้องการให้คนรุ่นหลังสามารถเข้าถึงกระบวนการทำลายรดน้ำได้ง่ายขึ้นโดยการเริ่มเรียนรู้จาก “ของใหม่” ไปสู่ “ของเก่า” ด้วยการใช้สิ่งของที่อยู่ใกล้ตัวในสมัยปัจจุบันย้อนไปสู่สิ่งของดั้งเดิมที่เป็นของต้นแบบนั่นเอง เพราะของดั้งเดิมมักจะอยู่ไกลตัวจนอาจเข้าถึงได้ยากกว่า ซึ่งสิ่งนี้ถือว่าเป็นเคล็ดลับและกระบวนการความคิดเฉพาะของนายธนาธิปที่ช่วยถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังได้เข้าถึงและเรียนรู้งานลายรดน้ำได้ง่ายขึ้น โดยในปัจจุบันมีการปรับประยุกต์ผลงานให้สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เช่น หัวเข็มขัด กล่องกระดาดชาละ เกล็ดทองคำ เป็นต้น

แม้ขั้นตอนการทำงานจะยุ่งยากและซับซ้อน แต่นายธนาธิปก็ไม่ย่อท้อยังคงเจตนารมณ์ในการสร้างสรรค์งานด้วยจิตวิญญาณของคนที่เปี่ยมช่าง ด้วยความมุ่งมั่น อดทน และด้วยความรักในการสร้างสรรค์งานลายรดน้ำ ทำให้นายธนาธิปมุ่งมั่น ตั้งใจสืบสาน และอนุรักษ์งานแขนงนี้ด้วยการถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์ และผู้ที่สนใจอย่างเต็มกำลังโดยไม่หวงวิชา เพื่อหวังที่จะให้งานลายรดน้ำไม่สูญหายไปจากสังคมไทย

ตู้พระธรรมขนาดเล็ก

นายธานินทร์ ชื่นใจ

ประเภทเครื่องรัก ลงรักปิดทอง

📅 10 มิถุนายน 2512

🏠 48 ถนนท่าหิน

ตำบลท่าราบ อำเภอเมือง

จังหวัดเพชรบุรี 76000

☎ 089 - 015 - 2099